C/2024/1592

5.3.2024.

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o reviziji Direktive o pravima žrtava

(COM(2023) 424 final – 2023/0250 (COD))

(C/2024/1592)

Izvjestiteljica: **Dovilė JUODKAITĖ**

Zahtjev za savjetovanje	Europska komisija, 18.8.2023.
Pravna osnova	članak 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije
Nadležna stručna skupina	Stručna skupina za zapošljavanje, socijalna pitanja i građanstvo
Datum usvajanja u Stručnoj skupini	21.11.2023.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju	14.12.2023.
Plenarno zasjedanje br.	583
Rezultat glasanja	
(za/protiv/suzdržani)	206/1/3

1. **Zaključci i preporuke**

1.1. Europski gospodarski i socijalni obor (EGSO) pozdravlja predloženu reviziju Direktive o pravima žrtava. Predmetnim se prijedlogom može doprinijeti poboljšanju prava žrtava i dugoročno povećati uspješnost i troškovna učinkovitost pravosudnih institucija.

1.2. EGSO naglašava da su te izmjene važne za poboljšanje pojedinačne procjene potreba žrtava i potpore koja im se pruža tijekom cijelog sudskog postupka. Iako među žrtvama i vrstama kaznenih djela ne bi smjelo biti hijerarhije, nekim žrtvama mogu biti potrebne dodatne mjere potpore i zaštite. EGSO preporučuje Komisiji da s državama članicama sastavi detaljne smjernice o različitim tijelima koja će provoditi tu procjenu.

1.3. EGSO preporučuje uvođenje strožih obveza u pogledu osposobljavanja stručnjaka za prava žrtava i poziva Komisiju da razvije smjernice i standarde kvalitete za potporu. Trebalo bi poticati razmjenu najboljih praksi među državama članicama u pogledu pružanja kvalitetne potpore, što podrazumijeva i osposobljavanje psihologa i stručnjaka.

1.4. EGSO također preporučuje stvaranje sveobuhvatnog komunikacijskog okvira u svakoj državi članici radi poboljšanja pristupa informacijama.

1.5. EGSO izražava žaljenje zbog uvrštavanja problema s mentalnim zdravljem na popis kaznenih djela i opasnog ponašanja kada se radi o procjeni rizika koji predstavlja počinitelj u kontekstu pojedinačne procjene. To bi upućivanje iz teksta trebalo ukloniti.

1.6. EGSO pozdravlja pravo na preispitivanje odluka donesenih u sudskim postupcima, uključujući odluke o tumačenju za vrijeme sudskih rasprava, te poziva države članice da se pobrinu za to da žrtve budu propisno obaviještene o tom pravu i da poduzmu mjere kako bi se ta preispitivanja provodila bez odlaganja.

1.7. EGSO pozdravlja namjeru da se poboljša ostvarivanje prava žrtava na naknadu. Preporučuje državama članicama da (međusobno) razmjenjuju primjere dobre prakse u vezi s razvojem pouzdanih programa naknade štete, uzimajući u obzir njihove financijske učinke.

1.8. EGSO poziva države članice da dodijele dostatna sredstva za prenošenje i provedbu Direktive, a Komisiju da zajamči povećanje i korištenje sredstava EU-a za njezinu provedbu.

1.9. Za praćenje provedbe Komisija bi trebala podupirati države članice u prikupljanju podataka, među ostalim izradom zajedničkih standarda, razvrstavanja i formata za izvješćivanje.

2. **Kontekst mišljenja**

2.1. Direktiva o pravima žrtava ([1]) donesena je 2012. kako bi se uspostavili minimalni standardi za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela u Europskoj uniji ([2]). Pravna osnova za utvrđivanje minimalnih standarda za prava pojedinaca u kaznenim postupcima i žrtava kaznenih djela jest članak 82. stavak 2. točka (c) Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU).

2.2. Europska komisija ocijenila je 2020. provedbu Direktive o pravima žrtava, a 11. svibnja 2020. donijela je izvješće o evaluaciji ([3]). Izvješće je pokazalo da mnoge države članice nisu u potpunosti prenijele Direktivu do roka za prenošenje 16. studenoga 2015. Komisija je pokrenula ukupno 26 postupaka zbog povrede zbog nepotpunog prenošenja ([4]), a većina ih je do sad zaključena. Problemi su bili raznoliki, od nepostojanja ili nepridržavanja definicije, poteškoća u prenošenju i provedbi pristupa informacijama, pitanja u vezi s postupovnim pravima ([5]) i prevencijom sekundarne viktimizacije tijekom kaznene istrage, pojedinačne procjene potreba žrtava i posebne zaštite žrtava s posebnim potrebama do prikupljanja podataka.

2.3. Da bi se poboljšala provedba Direktive i pružila bolja zaštita žrtvama svih kaznenih djela u EU-u, Komisija je 24. lipnja 2020. donijela prvu strategiju EU-a o pravima žrtava (2020. – 2025.), u kojoj se obvezala da će ocijeniti instrumente EU-a i njihove moguće nedostatke i, „prema potrebi, do 2022. predstaviti zakonodavne prijedloge za dodatno jačanje prava žrtava”.

2.4. U okviru revizije Direktive proveden je i temeljit postupak savjetovanja, uključujući javno savjetovanje i ciljano savjetovanje s dionicima platforme za prava žrtava. EGSO pozdravlja taj postupak, ali napominje da su objavu prijedloga zatražile organizacije za prava žrtava i civilno društvo ([6]).

3. **Opća napomene**

3.1. EGSO pozdravlja prijedlog revizije Direktive koji uključuje izmjene radi jačanja prava žrtava kaznenih djela u raznim područjima i raznim zakonodavnim odredbama, što će doprinijeti otpornijim društvima i boljem funkcioniranju pravosudnih institucija.

3.2. Revizija Direktive u skladu je s drugim zakonodavstvom i politikama EU-a, uključujući strategiju za jačanje primjene Povelje Europske unije o temeljnim pravima ([7]), te s nastojanjima da se prava i vrijednosti EU-a učine konkretnijima u područjima kao što su prava žrtava i pristup pravosuđu, kao što je EGSO napomenuo u mišljenju o provedbi Povelje o temeljnim pravima ([8]).

3.3. EGSO pohvaljuje Komisiju što je u prijedlogu uzela u obzir digitalizaciju i razvoj novih tehnologija. Upotreba elektroničkih sredstava komunikacije u skladu s člankom 26.b može pomoći u olakšavanju pristupa žrtava pravosuđu i u skladu je s politikom Komisije za digitalizaciju, uključujući digitalizaciju pravosuđa.

3.4. Bez obzira na te pozitivne aspekte, EGSO ističe da upotreba digitalnih alata i tehnologija za žrtve nikad ne bi smjela biti obavezna. Neke žrtve, uključujući osobe koje nisu digitalno pismene ili imaju ograničenu razinu digitalne pismenosti, možda neće moći upotrebljavati te komunikacijske alate i tehnologije, pa bi žrtvama kaznenih djela uvijek trebale biti na raspolaganju i nedigitalne opcije.

3.5. Iako je Direktiva horizontalna i primjenjuje se na sve žrtve kaznenih djela, važno je imati na umu da su marginalizirane skupine izložene većem riziku od toga da postanu žrtve, među ostalim, nasilnih zločina i zločina iz mržnje, te da je manje vjerojatno da će prijaviti kaznena djela, imati pristup pravosuđu i dobiti odgovarajuću potporu. EGSO naglašava važnost primjene sveobuhvatnih prava žrtava i pružanja potpore i usluga kojima se vodi računa o raznolikosti žrtava i raznolikosti kaznenih djela, među ostalim ciljanim mjerama.

([1]) Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP (SK L 315, 14.11.2012., str. 57.).
([2]) Direktiva se primjenjuje na sve države članice EU-a, osim na Dansku, koja je odlučila da neće sudjelovati.
([3]) COM(2020) 188 final (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2020:188:FIN).
([4]) hhttps://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_23_3724.
([5]) Konkretno, nedostaci u provedbi članka 17. stavka 3. o osiguravanju toga da se prijava bez odgode proslijedi državi u kojoj je kazneno djelo počinjeno.
([6]) https://victim-support.eu/news/joint-statement-for-european-day-for-victims-of-crime/
([7]) SL C 326, 26.10.2012., str. 391.
([8]) SL C 341, 24.8.2021., str. 50.

3.6. EGSO podržava odluku Komisije da stavi veći naglasak na ranjive žrtve, među ostalim jačanjem pojedinačne procjene posebnih potreba, pružanjem besplatne psihološke pomoći i uvođenjem posebnih mjera i zahtjeva za djecu žrtve i žrtve s invaliditetom. EGSO također pozdravlja odluku da se nezakonitim migrantima olakša prijavljivanje kaznenih djela tako što se zabranjuje prijenos osobnih podataka o boravišnom statusu žrtve tijelima nadležnima za migracije ako su ti podaci prikupljeni kao rezultat prijave kaznenog djela.

3.7. EGSO napominje da, iako se prijedlogom od nadležnih tijela zahtijeva da osiguraju da se u pojedinačnim procjenama uzimaju u obzir osobne karakteristike žrtava, uključujući spol i rod, prijedlog ne sadrži sveobuhvatnu rodnu perspektivu i ne pruža rodno utemeljen pristup potpori, osim za žrtve rodno uvjetovanog nasilja. Žene iz svih društvenih skupina i bilo kojeg podrijetla žrtve su kaznenih djela koja nadilaze rodno uvjetovano nasilje i nasilje u obitelji, te bi stoga usluge i osposobljavanje stručnjaka trebali uključivati rodnu dimenziju kako bi se uzela u obzir njihova prava i potrebe.

3.8. EGSO toplo pozdravlja članak 26.d o pravnim lijekovima, na osnovi kojega će države članice biti dužne pobrinuti se za to da žrtve na temelju nacionalnog prava imaju djelotvoran pravni lijek ako dođe do povrede njihovih prava na temelju Direktive. EGSO poziva države članice da poduzmu mjere za informiranje žrtava o njihovu pravu na pravni lijek te da osiguraju brzo donošenje odluka i odobravanje pravnih lijekova.

4. **Posebne napomene o pet glavnih kategorija prava žrtava**

4.1. EGSO pozdravlja činjenicu da se revizijom Direktive slijede posebni ciljevi usmjereni na poboljšanje pet kategorija prava žrtava kaznenih djela, a to su pravo na informacije, pravo na potporu i zaštitu na temelju pojedinačnih potreba žrtava, postupovna prava i pravo na dobivanje odluke o naknadi štete. Ta su prava ključna kako bi se osigurala zaštita prava žrtava od trenutka počinjenja kaznenog djela do završetka sudskog postupka.

4.2. Pravo na informacije poboljšava se pomoću nekoliko odredbi. U članku o „protokolima putem nacionalne koordinacije i suradnje" navodi se da bi posebni protokoli trebali biti usmjereni na osiguravanje prava na informacije za žrtve, uključujući žrtve u pritvoru. Informacije se moraju prilagoditi promjenjivim pojedinačnim potrebama žrtava, „takve informacije moraju biti jednostavne i lako razumljive te se moraju davati pravodobno, povremeno ponavljati i davati u više formata, među ostalim usmeno, pismeno i digitalno". Prijedlogom se predviđaju i nove obveze u pogledu upotrebe elektroničkih sredstava komunikacije i uspostave telefonskih linija za pomoć i internetskih stranica kako bi se poboljšao pristup informacijama. Osim toga, njime se predviđa obveza da se žrtvama osigura mogućnost prijavljivanja kaznenih djela „lako pristupačnim informacijskim i komunikacijskim tehnologijama jednostavnim za korištenje", no nedostaje jamstvo da su postupci prijavljivanja sigurni i povjerljivi, kako je predviđeno člankom 5.a stavkom 4. Članak 10.a odnosi se na pomoć u prostorijama suda kako bi se žrtvama dale informacije.

4.3. EGSO ističe da je pravo na informacije od temeljne važnosti kako bi žrtve mogle kasnije ostvariti svoja prava. Preporučuje i stvaranje sveobuhvatnog komunikacijskog okvira u svakoj državi članici. Države članice trebale bi poduzeti mjere za senzibilizaciju o pravu žrtava na informacije, posebno za informiranje žrtava koje mogu imati najviše poteškoća u prepoznavanju kaznenog djela, dobivanju informacija i ostvarivanju svojih prava, kao što su radnici migranti ([9]) ili druge marginalizirane skupine, na primjer osobe s invaliditetom koje žive u ustanovama, djeca i osobe koje se suočavaju s višestrukim preprekama i diskriminacijom, koje su izložene većem riziku od iskorištavanja, nasilja i zlostavljanja.

4.4. Još jedan problem s kojim se suočavaju žrtve kaznenih djela jest činjenica da ne dobivaju informacije koje se odnose na daljnje postupanje u vezi s njihovim predmetom ili su te informacije ograničene. Iako se u prijedlogu govori o informacijama u „više formata", ne postoji stroga obveza u pogledu jezika i prijevoda, kao ni izričita i sveobuhvatna obveza država članica da žrtvama pruže informacije o napretku njihova predmeta ([10]). EGSO preporučuje da institucije EU-a uvedu strože odredbe kako bi se osiguralo da sve žrtve tijekom čitavog postupka mogu pravodobno dobiti informacije o svojim pravima i predmetu, na jeziku i u formatu koji su im pristupačni i razumljivi.

([9]) Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA), *Underpinning victims' rights: support services, reporting and protection* (Podupiranje prava žrtava: službe za potporu, izvješćivanje i zaštita), (2023.): iz izvješća proizlazi da radnici migranti imaju malo kontakata s ljudima izvan svog radnog mjesta i nemaju informacija o pomoći koju mogu dobiti kada su žrtve teškog iskorištavanja.

([10]) Članak 10.b revidirane direktive samo upućuje na informacije o odlukama donesenima u sudskim postupcima koje „izravno" utječu na žrtve.

4.5. Pozitivno je što Komisija zahtijeva od država članica da osiguraju pravodobne i pojedinačne procjene, koje se pokreću nakon prvog kontakta žrtve s nadležnim tijelima. U prijedlogu se detaljno navode elementi koje treba razmotriti tijekom pojedinačne procjene, uključujući odnos s počiniteljem kaznenog djela i karakteristike počinitelja, a navodi se i da posebnu pozornost treba posvetiti žrtvama koje se mogu svrstati u više kategorija ranjivosti i/ili kaznenih djela. Međutim, EGSO-u nije jasno kako bi nadležna tijela trebala „redovito" ažurirati procjenu ([11]). EGSO preporučuje Komisiji da s državama članicama sastavi detaljne smjernice o različitim tijelima koja će provoditi procjenu kako bi se bolje pojasnile njihove obveze, kao što se zahtijeva za žrtve nasilja i nasilja u obitelji u skladu s predloženom direktivom o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (članak 23.).

4.6. EGSO pozdravlja činjenicu da se prijedlogom unapređuje potpora i zaštita na temelju pojedinačnih potreba žrtava poboljšanjem njihove pojedinačne procjene kako bi se utvrdile posebne potrebe za potporom i zaštitom te odredbama kojima se ranjivim žrtvama olakšava pristup specijalističkoj potpori. Izvješće o evaluaciji pokazalo je da postojećim tekstom Direktive nije zajamčena djelotvorna potpora svim žrtvama ([12]). Ako se ne utvrde potrebe žrtava, postoji mogućnost da se potpora neće pružiti na odgovarajući način.

4.7. EGSO također pozdravlja odredbe o službama za potporu, posebno one o proaktivnoj ulozi koju trebaju imati nadležna tijela kako bi se osiguralo da relevantne opće i specijalizirane službe za potporu žrtvama stupe u kontakt sa žrtvama, kao i obvezu osiguravanja da službe za potporu žrtvama funkcioniraju za vrijeme kriznih situacija. Osim toga, EGSO pohvaljuje uvrštavanje odredbi kojima se osigurava bolja potpora, na primjer pravo na besplatnu psihološku potporu sve dok je to potrebno ako je tako utvrđeno procjenom, pravo na ciljanu, višeagencijsku potporu za djecu žrtve i prava osoba s invaliditetom.

4.8. EGSO napominje da prijedlog sadrži opsežne zaštitne mjere. Međutim, EGSO izražava zabrinutost zbog uvrštavanja problema s mentalnim zdravljem na popis kaznenih djela i opasnog ponašanja kada se radi o procjeni rizika koji potječe od počinitelja u kontekstu pojedinačne procjene. Stigmatizacija i diskriminacija povezane s mentalnim zdravljem i dalje su raširene i trebalo bi ih ukloniti, kako je navedeno u mišljenju EGSO-a o temi „Mjere za poboljšanje mentalnog zdravlja" ([13]). EGSO poziva na to da se iz teksta ukloni upućivanje na mentalno zdravstveno stanje počinitelja i da se zadrže samo faktori povezani s opasnošću osobe.

4.9. EGSO izražava žaljenje zbog toga što ne postoji prijedlog o osposobljavanju stručnjaka koji su u kontaktu sa žrtvama, među ostalim u vezi s procjenom, pravima žrtava s posebnim potrebama i načinima pružanja informacija i komunikacije sa žrtvama. Preporučuje uvođenje strožih obveza u pogledu osposobljavanja stručnjaka i poziva Komisiju da razvije posebne smjernice o provođenju pojedinačnih procjena potreba žrtava kaznenih djela i standarde kvalitete za potporu. EGSO također napominje da je važno razvijati znanja o posttraumatskom stresnom poremećaju među psiholozima kako bi se odgovorilo na posebne potrebe u tom pogledu i poziva na razmjenu najboljih praksi širom Europe o pružanju kvalitetne potpore.

4.10. EGSO prepoznaje važnost odgovarajuće pratnje i savjetovanja žrtava tijekom cijelog postupka. Međutim, napominje da tekst članka 10.a državnim tijelima daje široke ovlasti procjene o tome što je „pomoć u prostorijama suda", što može dovesti do različitih stupnjeva kvalitete pružene pomoći. Pomoć žrtvama tijekom cijelog postupka mora biti učinkovitija kako bi se osiguralo da žrtve mogu dobiti stalnu potporu do njegova završetka.

4.11. EGSO pozdravlja pravo na preispitivanje odluka donesenih u sudskim postupcima, uključujući odluke o tumačenju za vrijeme sudskih rasprava i o posebnim zaštitnim mjerama. Mogućnost žrtava da osporavaju odluke koje se na njih odnose neovisno o svom pravnom statusu u kaznenom postupku ključna je za njihovo aktivno sudjelovanje u sudskim postupcima. EGSO potiče države članice da se pobrinu za to da žrtve budu propisno obaviještene o svojem pravu na preispitivanje i da poduzmu mjere kako bi se osiguralo da se takva preispitivanja provode bez odlaganja.

([11]) Izmjena članka 22. stavka 7.

([12]) Organizacije za potporu žrtvama upozorile su da se procjena pojedinačnih potreba ne provodi redovito. Vidjeti Radni dokument službi Komisije SWD(2022) 179 final (evaluacija Direktive 2012/29/EU) (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52020DC0188); str. 70.; FRA je napomenula da policija često ne provodi sustavnu i rutinsku procjenu. FRA, „Podupiranje prava žrtava: službe za potporu, izvješćivanje i zaštita" (2023.), str. 40.

([13]) SL C 349, 29.9.2023., str. 100.

4.12. EGSO pozdravlja jačanje prava žrtava s boravištem u drugoj državi članici putem korištenja videokonferencija i telefonskih konferencijskih poziva. Iako u tekstu to nije obavezno, EGSO poziva države članice da to bude obvezno kada žrtve to zatraže za svoje sudjelovanje u suđenju. Taj bi zahtjev bio u skladu s Komunikacijom EU-a o digitalizaciji pravosuđa ([14]) i predloženom uredbom o digitalizaciji prekogranične pravosudne suradnje ([15]).

4.13. EGSO pozdravlja namjeru da se poboljša ostvarivanje prava žrtava na naknadu jačanjem prava žrtava na dobivanje odluke o naknadi štete u okviru kaznenog postupka i nastojanjem da se ona žrtvi nakon presude odmah isplati. Iako neki izrazi u tekstu, kao što su „u razumnom roku" i „bez nepotrebne odgode", mogu dovesti do razlika u postupanju prema žrtvama i među državama članicama, izravnom će se naknadom bez nepotrebne odgode osigurati djelotvorna naknada žrtvama i izbjeći sekundarna viktimizacija. EGSO je svjestan činjenice da će mogućnost da država odmah isplati naknadu, a da je kasnije naplati od počinitelja imati financijski učinak, što u prijedlogu nije ocijenjeno na odgovarajući način. Države članice trebale bi razmjenjivati primjere dobre prakse u razvoju pouzdanih programa naknade štete, uzimajući u obzir njihove financijske učinke.

4.14. Države članice trebale bi poduzeti mjere da osiguraju cjenovno pristupačno i kvalitetno pravno zastupanje kako bi se žrtvama zajamčio pristup pravosuđu i pomoglo u podnošenju odštetnih zahtjeva.

5. **Posebne napomene o provedbi i praćenju Direktive**

5.1. EGSO je više puta istaknuo pitanje nedostatka jasnoće i široke diskrecijske ovlasti koja se u reviziji Direktive daje državama članicama. Zabrinut je da će im nejasan jezik otežati njezino učinkovito prenošenje i provedbu, što će dovesti do različitih stupnjeva zaštite žrtava i njihovih prava u EU-u.

5.2. Iako postojeća strategija za prava žrtava istječe 2025., EGSO poziva Komisiju da usvoji strategiju za sljedeće razdoblje i osigura kontinuitet rada platforme za prava žrtava kao način pružanja pomoći i usmjeravanja država članica u prenošenju i provedbi Direktive.

5.3. EGSO također poziva države članice da usvoje nacionalne strategije ili programe o pravima žrtava te da ojačaju koordinaciju i suradnju u prekograničnim predmetima. Isto tako, poziva ih da usvoje višedisciplinarni pristup i da izbjegavaju izolirani rad na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

5.4. EGSO naglašava da je potrebno stvoriti okvire i mehanizme za koordinaciju na nacionalnoj razini kako bi se osiguralo da su prava žrtava i funkcioniranje službi za potporu žrtvama djelotvorno zajamčeni na cijelom državnom području svake države članice. Pozdravlja odredbu kojom se od država zahtijeva da uspostave i primjenjuju posebne protokole za organizaciju usluga i mjera u okviru Direktive. Međutim, bit će ključno da Komisija prati učinkovitost tih protokola i razvije metode za procjenu kvalitete usluga.

5.5. U izvješću o evaluaciji istaknuto je pitanje financiranja kada su nedostaci sredstava minimalni u usporedbi s potrebom za zaštitom žrtava, posebno za organizacije civilnog društva. EGSO poziva države članice da dodijele dostatna sredstva za prenošenje i provedbu Direktive, a Komisiju da zajamči povećanje i korištenje sredstava EU-a za njezinu provedbu.

5.6. EGSO pozitivno ocjenjuje prijedlog o dostavljanju podataka i statističkih podataka. Da bi se osiguralo prikupljanje usporedivih podataka, EGSO smatra važnim da Komisija podupire države članice u prikupljanju podataka, među ostalim izradom zajedničkih standarda, razvrstavanja i formata za izvješćivanje. Predlaže se da se istraživanja o žrtvama u državama članicama provode u skladu s dogovorenom jedinstvenom metodologijom za otkrivanje stvarnog stanja viktimizacije, a da se podaci iz istraživanja daju u standardiziranim formatima za izvješćivanje. EGSO preporučuje Komisiji da službe za potporu žrtvama i relevantne organizacije civilnog društva uključi u razvoj zajedničkih standarda i formata za izvješćivanje putem platforme o pravima žrtava i uz sudjelovanje europske mreže za prava žrtava. Osim toga, EGSO preporučuje šire razvrstavanje podataka, među ostalim prema invaliditetu, etničkoj pripadnosti i spolnoj orijentaciji ako su te informacije dostupne i ako ih žrtve objave.

Bruxelles, 14. prosinca 2023.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora

Oliver RÖPKE

([14]) COM(2020) 710 final (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT//?uri=CELEX:52020DC0710).
([15]) COM(2021) 759 final (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT//?uri=CELEX:52021PC0759).